

Revisionsrapport

INSATSER FÖR VUXNA MED MISSBRUKS- PROBLEMATIK

Den kommunala revisionen är fullmäktiges kontrollinstrument för att granska den verksamhet som bedrivs i nämnder och bolagsstyrelser. Stadsrevisionen i Stockholm granskar nämnders och styrelsers ansvarstagande för att genomföra verksamheten enligt fullmäktiges uppdrag. Stadsrevisionen omfattar både de förtroendevalda revisorerna och revisionskontoret.

I ”årsrapporter” för nämnder och ”granskningspromemorior” för styrelser sammanfattar Stadsrevisionen det gångna årets synpunkter på verksamheten. Särskilda granskningar som sker under året publiceras löpande som ”revisionsrapporter” och i vissa fall som ”promemorior”.

Publikationerna finns på Stadsrevisionens hemsida. De kan också beställas från revisionskontoret.

STADSREVISIONEN
Revisionskontoret
www.stockholm.se/revision

Besöksadress: Hantverkargatan 3 D, 1 tr
Postadress: 105 35 Stockholm
Telefon: 08-508 29 000
Fax: 08-508 29 399

Till
Bromma stadsdelsnämnd
Kungsholmens stadsdelsnämnd
Skärholmens stadsdelsnämnd

Insatser för vuxna med missbruksproblematik

Revisorsgrupp 1 har den 15 december 2011 behandlat bifogad revisionsrapport (nr 11/2011).

Det är angeläget att stadsdelsnämnderna Bromma och Skärholmen i likhet med Kungsholmens stadsdelsnämnd upprättar ett ledningssystem för kvalitet inom individ- och familjeomsorgen.

Stadsdelsnämnderna bör ta fram samverkansöverenskommelser där samtliga samverkansparter ingår. Nämnderna bör säkerställa att det finns ett väl fungerande samarbete mellan berörda myndigheter och egna enheter inom missbruksområdet.

Vi hänvisar i övrigt till rapporten och överlämnar den till Bromma, Kungsholmen och Skärholmens stadsdelsnämnd för yttrande. Yttrandena ska ha kommit in till revisorsgruppen senast den 15 mars 2012.

De stadsdelsnämnder som inte ingått i granskningen får rapporten för kännedom.

På revisorernas vägnar

Bengt Akalla
Ordförande

Stefan Rydberg
Sekreterare

Kopia till:

Berörda stadsdelsdirektörer
Övriga stadsdelsdirektörer för kännedom

Till
Socialnämnden

Insatser för vuxna med missbruksproblematik

Revisorsgrupp 1 har den 15 december 2011 behandlat bifogad revisionsrapport (nr 11/2011).

Socialnämnden ansvarar bl.a. för att utarbeta riktlinjer och följa upp stadens missbruksverksamhet. Vi hänvisar till rapporten och överlämnar den till socialnämnden för yttrande. Yttrandet ska ha kommit in till revisorsgruppen senast den 15 mars 2012.

På revisorernas vägnar

Bengt Akalla
Ordförande

Stefan Rydberg
Sekreterare

Kopia till:
Förvaltningschefen för socialförvaltningen

Sammanfattning

Granskningen har omfattat de tre stadsdelsnämnderna Bromma, Kungsholmen och Skärholmen. Socialnämnden som bl.a. utarbetar riktlinjer och följer upp stadsdelsnämndernas missbruksverksamhet berörs också av granskningen.

Revisionskontoret har granskat om stadsdelsnämnderna har ändamålsenliga system och rutiner för att hantera signaler avseende personer som kan behöva stöd och hjälp för missbruksproblematik samt om det finns en ändamålsenlig styrning, uppföljning och kontroll av de insatser som ges.

Granskningen har avgränsats till tidiga insatser, vilket avser åtgärder som syftar till att identifiera och stödja personer i risksituationer och/eller personer med riskbeteenden så tidigt som möjligt. Det kan handla om personer som själva sökt hjälp för drogproblem eller på annat sätt blivit aktualiserad genom t.ex. en anmälan eller för något annat problem, där droger finns med som en bidragande orsak.

Det är angeläget att det finns dokumenterade rutiner för handläggningen, samverkan och samarbetet för att bl.a. säkerställa att den enskilde får det stöd eller hjälp den har rätt till. Det är vidare viktigt att det finns en helhetssyn på individen, vilket många gånger förutsätter att det finns ett väl fungerande externt och internt samarbete mellan berörda myndigheter och enheter. Detta för att undvika risken att enskilda personer ”hamnar mellan stolarna” och inte får det stöd och hjälp de behöver.

Ett ledningssystem för kvalitet är en viktig del för att säkerställa att det finns system och rutiner för att hantera signaler om att personer kan behöva stöd och hjälp för missbruksproblematik samt att det finns en ändamålsenlig styrning, uppföljning och kontroll av de insatser som ges.

Granskningen visar att Kungsholmens stadsdelsnämnd har fastställt ett ledningssystem för kvalitet inom individ- och familjeomsorg. Bromma och Skärholmens stadsdelsnämnder har inte fastställt ett ledningssystem för kvalitet inom individ- och familjeomsorg.

Revisionskontorets samlade bedömning är att stadsdelsnämnderna inte har helt ändamålsenliga system och rutiner för att hantera signaler om att vuxna personer kan behöva stöd och hjälp för missbruksproblematik samt styrning, uppföljning och kontroll av de insatser som ges.

Utifrån genomförd granskning rekommenderar revisionskontoret att stadsdelsnämnderna Bromma och Skärholmen tar fram ett ledningssystem för kvalitet inom individ- och familjeomsorgen.

Stadsdelsnämnderna bör ta fram samverkansöverenskommelser där primärvården ingår och i förekommande fall även kriminalvården. Kungsholmens och Skärholmens stadsdelsnämnder bör utveckla samarbetet med psykiatrin. Bromma och Kungsholmens stadsdelsnämnder bör utveckla det interna samarbetet med försörjningsstödet och Skärholmens stadsdelsnämnd bör säkerställa att det finns ett fungerande internt samarbete med försörjningsstödet på handläggarnivå. Skärholmens stadsdelsnämnd bör ta fram mål för den målgrupp som är aktuell eller föremål för insatser på vuxenenheten.

Stadsdelsnämnderna bör även se över sina rutiner för registrering av inkommande information i verksamhetssystemet Paraplyet och socialnämnden bör säkerställa att stadens statistik är korrekt samt att rutinerna för registrering tydliggörs.

Innehåll		sid
1	Inledning.....	1
1.1	Bakgrund	1
1.2	Syfte, revisionsfrågor och avgränsning	1
1.3	Revisionskriterier.....	2
1.4	Metod	2
2	Granskningens resultat.....	3
2.1	Ledningssystem.....	3
2.2	Handläggning och hantering av anmälningar och ansökningar	4
2.3	Samverkan och samarbete	6
2.4	Fel och brister samt synpunkter och klagomål	11
2.5	Uppföljning och utvärdering	12
3	Sammanfattande slutsatser och bedömning.....	17

Bilagor:

Bilaga 1 Riktlinjer och styrande dokument

Bilaga 2 Intervjuade befattningshavare

1 Inledning

1.1 Bakgrund

Missbruksområdet har under senare år fått särskild uppmärksamhet. Socialstyrelsen och Länsstyrelserna har under år 2008-2010 haft regeringens uppdrag att öka antalet tillsynsinsatser och utveckla tillsynen av missbruks- och beroendevården. På nationell nivå har den s.k. missbruksutredningen vid halvårsskiftet 2011 avlämnat sitt slutbetänkande. Stockholms stad har i ett övergripande projekt arbetat med att implementera Socialstyrelsens nationella riktlinjer för beroende- och missbrukarvården i stadens verksamheter och i samarbete med berörda samarbetspartners.

Det är av stor vikt att socialtjänsten har ändamålsenliga system och rutiner för att hantera signaler om att personer kan behöva stöd och hjälp. Brister i dessa system kan medföra att socialtjänsten inte förhindrar att missbruk manifesteras eller att den enskilde inte får det stöd den är berättigad till. Det är även viktigt att det finns ett fungerande samarbete såväl externt med t.ex. landstinget som internt inom socialtjänsten.

1.2 Syfte, revisionsfrågor och avgränsning

Syftet med granskningen är att bedöma om det finns ändamålsenliga system och rutiner för att hantera signaler om att vuxna personer kan behöva stöd och hjälp för missbruksproblematik samt om det finns en ändamålsenlig styrning, uppföljning och kontroll av de insatser som ges.

Följande revisionsfrågor ska besvaras:

- Finns det tillräckliga och ändamålsenliga system för att identifiera behov av insatser vid t.ex. anmälan (anhörig, omhändertagande av berusade) och ansökan eller när person på andra sätt kommer i kontakt med socialtjänsten?
- Har nämnden upprättat ett ledningssystem eller motsvarande enligt SOSFS¹ (2006:11)?
- Hur följer nämnden upp missbruksverksamheten?
- Hur följs resultatet av insatserna upp på individnivå?

Granskningen har avgränsats till tidiga insatser som sker enligt SoL (socialtjänstlagen) till vuxna med missbruks- och beroendeproblematik. Med tidiga insatser avses åtgärder som syftar till att identifiera och stödja personer i risksituationer och/eller personer med riskbeteenden så tidigt som möjligt. Detta kan handla om personer som själva sökt hjälp för drogproblem eller på annat sätt blivit aktualiserade genom t.ex. en anmälan. Det kan även handla om

---

¹ Socialstyrelsens författningssamling

personer som blivit aktualiserade inom socialtjänsten för något annat problem, men där det framkommit att droger finns med som en bidragande orsak. Med vuxna avses personer som fyllt 18 år.

De nämnder som ingår i granskningen är stadsdelsnämnderna Bromma, Kungsholmen och Skärholmen. I granskningen ingår även socialnämnden.

1.3 Revisionskriterier

- Socialtjänstlagen (2001:453)
- SOSFS 2006:5 om dokumentation vid handläggning av ärenden och genomförande av insatser enligt SoL, LVU, LVM och LSS
- SOSFS 2006:11 om ledningssystem för kvalitet i verksamhet enligt SoL, LVU, LVM och LSS
- Socialstyrelsens nationella riktlinjer för missbruks- och beroendevård, 2007
- Riktlinjer för insatser till vuxna missbrukare, antagna av kommunstyrelsen 2002-11-13 och uppdaterade 2005-06-22
- Budget och verksamhetsplan 2011

1.4 Metod

Granskningen har inletts med en genomgång av regelverk, riktlinjer och styrande dokument. I bilaga 1 redovisas en förteckning över riktlinjer och styrande dokument på området.

Granskningen har genomförts i form av intervjuer med ansvariga för missbruksverksamheten (vuxenenheten) och försörjningsstöd (ekonomiskt bistånd) inom stadsdelsnämnderna. Intervju har också genomförts med en nyckelperson inom socialnämnden. I bilaga 2 redovisas en förteckning över intervjuade befattningshavare.

Revisionskontoret har även granskat hur stadsdelsnämnderna registrerar och följer upp olika signaler (t.ex. anmälningar) om att personer behöver stöd och hjälp för missbruksproblem. För att verifiera tillförlitligheten i stadens statistik har en analys gjorts av registrerad inkommande information i verksamhetsystemet Paraplyet som är stadens socialregister.

Granskningen har genomförts av Thomas Bonell och Örjan Palmqvist vid revisionskontoret. Rapporten har faktakontrollerats av förvaltningarna.

2 Granskningens resultat

Inom stadens missbruksverksamhet finns öppenvårdsinsatser och placering i HVB (hem för vård och boende) och familjehem. Det finns även service, information och rådgivning. Insatser kan även ske i samverkan med andra huvudmän (t.ex. landstinget). Gränsdragningen mellan dessa verksamhetstyper är i vissa fall hårfin.

De insatser som erbjuds för klienterna och andra som kommer i kontakt med socialtjänsten är av skiftande art. Det handlar om allt från information, rådgivning och service till öppenvårdsinsatser för placeringar inom HVB och familjehem.

2.1 Ledningssystem

Socialtjänsten omfattas av Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd (SOSFS 2006:11) om ledningssystem för kvalitet i verksamhet enligt SoL, LVU, LVM och LSS. I huvudsak är det dock enbart ett allmänt råd inom individ- och familjeomsorgens verksamhetsområde. Från den 1 januari 2012 gäller nya föreskrifter och allmänna råd som innebär skärpta krav.

Granskningen fokuserar på om stadsdelsnämndernas missbruksverksamhet omfattas av ett ledningssystem eller på annat sätt uppfyller kriterierna för vad ett ledningssystem ska innehålla. Granskningen omfattar följande delar i ledningssystemet:

- Handläggning och dokumentation av ärenden som rör enskilda
- Samarbete och samverkan
- Fel och brister samt synpunkter och klagomål
- Uppföljning och utvärdering

2.1.1 Iakttagelser

Kungsholmens stadsdelsnämnd antog i september 2010 ett ledningssystem som även omfattar individ- och familjeomsorgen. I augusti 2011 har ledningssystemet kompletterats med mer detaljerade rutiner för vuxenenheten.

Bromma stadsdelsnämnd har inte antagit något ledningssystem som omfattar individ- och familjeomsorgen. Det noteras i anslutning till granskningen att förvaltningen enligt uppgift utarbetat ett förslag till ledningssystem som även ska omfatta individ- och familjeomsorgen.

Skärholmens stadsdelsnämnd har inte antagit något ledningssystem som omfattar individ- och familjeomsorgen. På tjänstemannanivå har enheterna inom

individ- och familjeomsorg tidigare tagit fram beskrivningar som omfattar Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd.

Socialförvaltningen och juridiska avdelningen har under hösten haft utbildningar för berörda avdelnings- och enhetschefer inom samtliga stadsdelsnämnder om de nya föreskrifterna och allmänna råden om Lex Sarah.² Vid utbildningen har även de kommande föreskrifterna och allmänna råden om ledningssystem för systematiskt kvalitetsarbete som träder i kraft den 1 januari 2012 berörts.³

2.2 Handläggning och hantering av anmälningar och ansökningar

Ledningssystemet ska säkerställa att det finns rutiner för handläggning och dokumentation av ett ärende.⁴ Revisionskontoret har granskat om det finns dokumenterade rutiner för handläggning av ansökningar/anmälningar om missbruk samt förhandsbedömningar.

Det är viktigt att det finns tydliga rutiner och ett utvecklat samarbete mellan socialtjänstens olika verksamheter, så att barn i familjer med missbruksproblem uppmärksammas och får det stöd de behöver.⁵ Revisionskontoret har granskat om det finns en dokumenterad rutin för hur barnperspektivet ska beaktas i handläggningen.

2.2.1 Iakttagelser

Stadsdelsnämndernas vuxenenheter får på olika sätt signaler om att personer kan behöva stöd och hjälp för missbruksproblem. Personer kan själva ansöka om hjälp. Det kan komma remisser från andra enheter inom socialtjänsten om att personer har behov av stöd och hjälp. Vidare kan det komma in anmälningar enligt LVM (lagen om vård av missbrukare) och LOB (lagen om omhändertagande av berusade). Det kan även vara t.ex. anhöriga som gör anmälningar om att person i dess närhet behöver stöd och hjälp.

Kungsholmens stadsdelsnämnd

Det finns dokumenterade rutiner för handläggning av ansökningar/anmälningar samt förhandsbedömningar. Det finns även en dokumenterad rutin mellan vuxenheten och familjeenheten med avseende på barnperspektivet. Av rutinen framgår bl.a. hur information ska överlämnas från vuxenheten till familjeenheten om det finns barn i ett ärende.

---

² SOSFS 2011:5

³ SOSFS 2011:9

⁴ 4 kap. 2 § SOSFS 2006:11

⁵ Socialstyrelsen 2009. Barn och unga i familjer med missbruk, sid 25

Bromma stadsdelsnämnd

Vuxenenheten har dokumenterade rutiner för hantering av inkommande informationer och ansökningar. Av rutinerna framgår att dokumentation sker i Paraplyets inkommande information men om personen redan är aktuell så sker istället en journalanteckning. Detta sätt att registrera inkommande information avviker från stadens rutiner för registrering i Paraplyet. Förvaltningen har dokumenterade rutiner om hur anmälningar och förhandsbedömningar ska göras. Om det finns oro för barn i ärendet kontaktas familjeenheten eller berörd stadsdel/kommun. Det saknas dock en dokumenterad rutin för hur barnperspektivet ska beaktas i handläggningen.

Skärholmens stadsdelsnämnd

Mottagningsenheten tar emot anmälningar/ansökningar om missbruk, gör förhandsbedömningar och inleder utredningar för vuxna. Förvaltningen har en samverkansöverenskommelse för socialtjänsten för hur ärenden ska förmedlas internt till berörd enhet, respektive flera enheter om ärendet är komplext. Mottagningsenheten har en dokumenterad rutin om att LVM-anmälningar alltid omgående ska remitteras till vuxenenheten men i övrigt saknas det dokumenterade rutiner för handläggning av ansökningar/anmälningar om missbruk samt förhandsbedömningar. Om det finns oro för barn kontaktas/remitteras ärendet till barn- och ungdomsenheten. Mottagningsenheten och vuxenenheten har dock inte någon dokumenterad rutin för hur barnperspektivet ska beaktas i handläggningen. Enligt uppgift från förvaltningen pågår ett arbete med att ta fram dokumenterade rutiner.

2.2.2 Analys och bedömning

Kungsholmens och Bromma stadsdelsnämnder har dokumenterade rutiner för handläggning av ansökningar/anmälningar om missbruk samt förhandsbedömningar. De dokumenterade rutinerna i Bromma bedöms dock inte som helt ändamålsenliga eftersom de avviker från stadens rutiner för hur inkommande information ska registreras i verksamhetssystemet Paraplyet. En korrekt registrering är en förutsättning för att nämnden ska kunna ta fram tillförlitlig statistik för uppföljning av t.ex. anmälningar och ansökningar.

Det är enligt revisionskontorets bedömning inte tillfredsställande att Skärholmens stadsdelsnämnd saknar dokumenterade rutiner för handläggning av ansökningar/anmälningar om missbruk samt förhandsbedömningar. Det är angeläget att sådana dokumenterade rutiner tas fram, för att säkerställa att den enskilde får det stöd eller hjälp den har rätt till.

Kungsholmens stadsdelsnämnd har en dokumenterad rutin inom vuxenenheten för hur barnperspektivet ska beaktas i handläggningen. Det är enligt revisionskontorets bedömning angeläget att även stadsdelsnämnderna Bromma och

Skärholmen upprättar en dokumenterad rutin inom vuxenheterna för hur barnperspektivet ska beaktas i handläggningen. Detta för att säkerställa att barn som påverkas av den vuxnes missbruk alltid får det stöd eller hjälp som behövs.

2.3 Samverkan och samarbete

Av Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd framgår att nämnderna har ett ansvar för att det finns rutiner som tydliggör vem som har ansvaret för samarbetet kring brukaren och hur samarbetet ska gå till. Det ska också vara tydliggjort vem som har huvudansvaret för överföring av information vid samverkan och samarbete gällande den enskilde. Rutinerna för hur samverkan ska bedrivas såväl internt som externt ska säkerställa att samverkan och samarbete verkligen sker där det behövs.⁶

Kommunfullmäktige antog i mars 2009 en policy för hur kommunerna och landstinget i Stockholms län ska samverka för att tidigt upptäcka, förebygga och behandla skador vid alkohol och narkotika.⁷ Av policyn framgår bl.a. att det ska finnas ett lokalt samråd i stadsdelen där företrädare för stadsdelen och landstingets ledningsnivåer ingår samt företrädare från kriminalvården. Det lokala samrådet ska upprätta en lokal samverkansöverenskommelse mellan socialtjänst, beroendevård, psykiatri, primärvård och kriminalvård. I överenskommelsen ska ansvarsområden för respektive huvudman klargöras liksom rutiner för samverkan.

Även om huvudansvaret för vård och behandling ligger hos vårdgivarna inom missbruks- och beroendevården så utgör frivilligorganisationerna ett viktigt komplement till kommunernas och landstingets utbud. I policyn för att förebygga och behandla missbruk och beroende framgår att det är angeläget att en konkret samverkan utvecklas med frivilligorganisationerna och att deras kompetens och erfarenhet tas tillvara.

I socialnämndens kartläggning av socialtjänstens kontakter med vuxna med missbruksproblem konstateras att den vanligaste försörjningskällan utgörs av försörjningsstöd. I oktober år 2010 var andelen 47 %, vilket innebär att nästan hälften av klienterna med insatser inom missbruk har försörjningsstöd.⁸ Det är därför särskilt viktigt att det finns en fungerande intern samverkan och samarbete mellan vuxenheterna och försörjningsstödsenheterna. Vidare så kan försörjningsstödet i sitt arbete uppmärksamma att klienter kan behöva stöd och hjälp för missbruk.

---

⁶ 4 kap. 1 § SOSFS 2006:11

⁷ Policy för att förebygga och behandla missbruk och beroende. Samverkan mellan kommunerna och landstinget i Stockholms län.

⁸ Socialnämnden, mars 2011. Kartläggning av socialtjänstens kontakter under oktober 2010 med vuxna med missbruksproblem, sid 21

2.3.1 lakttagelser

Kungsholmens stadsdelsnämnd

I Kungsholmens stadsdelsnämnd finns det ett lokalt samråd och en aktuell samverkansöverenskommelse. Primärvården är inte med i överenskommelsen.

Enligt vuxenenheten fungerar samarbetet bra med psykosmottagningen. Däremot fungerar samarbetet inte lika bra med allmänpsykiatrien enligt vuxenenheten. Problem uppstår eftersom allmänpsykiatrien vill att personer först åtgärdar sina missbruksproblem innan de kan få insatser från allmänpsykiatrien. Det noteras att det finns ett projekt tillsammans med Bromma stadsdelsnämnd, där försök gjorts för att förbättra samarbetet med både beroendevården och psykiatrien. Det finns enligt vuxenenheten en viss osäkerhet kring hur samarbetet kring beroendemottagningen kommer att utvecklas eftersom de flyttat sin verksamhet till en annan stadsdel.

Det finns en samverkan på individnivå med frivilligorganisationerna i enskilda ärenden genom att vissa insatser köps från dessa organisationer eller att personer på olika sätt hänvisas till dessa organisationer. Samarbetet med frivilligorganisationerna beskrivs fungera bra även om det inte finns något organiserat samarbete.

Det finns skriftliga rutiner för samarbete mellan försörjningsstödsenheten och vuxenenheten i Kungsholmen. Det framgår av rutinerna hur samverkan ska ske när en klient inom försörjningsstödet är i behov av stöd eller insatser inom vuxenenheten. Detta kan antingen ske genom att klienten remitteras eller att klienten uppmanas att själv ta kontakt med vuxenenheten. Det framgår även om trepartsamtal⁹ ska ske och hur informationsöverföringen ska ske när klienter är aktuella på båda enheterna.

Samarbetet med försörjningsstödsenheten fungerar enligt vuxenenheten bra, samtidigt som det anges att antalet remisser från försörjningsstödet minskat från cirka 20 till 10 per år, sedan den nya försörjningsstödsenheten bildades. Detta kan enligt försörjningsstödsenheten bero på att enheten haft en hög personalomsättning som påverkat kontinuiteten i ärendehandläggningen.

Enligt försörjningsstödsenheten fungerar samarbetet bra. Det kan dock i enskilda fall förekomma att handläggarna inte är överens i ett ärende samtidigt som det finns rutiner för att hantera sådana situationer. Ett problem är enligt försörjningsstödsenheten att klienterna som bör gå till vuxenenheterna måste gå dit på frivillig basis och att det ofta tar långt lång tid att remittera en klient som inte är motiverad att ta itu med sina problem.

---

⁹ Möte med klienten, där handläggarna från vuxenenheten och försörjningsstödet deltar.

Bromma stadsdelsnämnd

I Bromma stadsdelsnämnd finns det ett lokalt samråd och en aktuell samverkansöverenskommelse. Primärvården och kriminalvården är inte med i överenskommelsen.

Enligt vuxenenheten fungerar samarbetet på klientnivå bra med den lokala beroendemottagningen. De deltar vid ärendegenomgångar när det handlar om gemensamma klienter. Samarbetet fungerar även bra med både psykosmottagningen och allmänpsykiatrin. Det sker regelbundna träffar med psykiatrin på chefsnivå en gång per månad, där även enskilda ärenden behandlats. Vid dessa träffar har vuxenenheten och psykiatrin informerat om varandras uppdrag och det har även skett olika typer av kunskapsutbyte mellan organisationerna. Det finns enligt vuxenenheten ett öppet och bra arbetsklimat mellan vuxenenheten och psykiatrin. En viktig förklaring till att samarbetet fungerar bra beror enligt vuxenenheten på att psykiatrin har lokaler i anslutning till förvaltningens lokaler.

Det finns en samverkan på individnivå med frivilligorganisationerna i enskilda ärenden genom att vissa insatser köps från dessa organisationer eller att personer på olika sätt hänvisas till dessa organisationer. Samarbetet med frivilligorganisationerna beskrivs fungera bra även om det inte finns något organiserat samarbete.

Om en klient inom försörjningsstödsenheten har behov av stöd eller insats från vuxenenheten skickas i vanliga fall en remiss till vuxenenheten och i andra fall tar klienten själv en sådan kontakt. I vissa fall sker trepartssamtal. Det saknas dock skriftliga rutiner om samarbete mellan försörjningsstödsenheten/-mottagningsenheten och vuxenenheten.

Samarbetet med försörjningsstödsenheten fungerar enligt vuxenenheten bra. Antalet remisser från försörjningsstödsenheten är cirka två per månad. Om klienter är aktuella inom båda enheterna upprättas gemensamma handlingsplaner. Enligt försörjningsstödsenheten fungerar samarbetet på handläggarnivå bra, men det finns brister i uppföljningen av de gemensamma handlingsplanerna. Samarbetet på enhetschefsnivå fungerar bra.

Skärholmens stadsdelsnämnd

I Skärholmens stadsdelsnämnd finns det ett lokalt samråd och en aktuell samverkansöverenskommelse. Primärvården och kriminalvården är inte med i överenskommelsen. Det kan noteras att i förslag till ny samverkansöverenskommelse ingår även kriminalvården.

Enligt vuxenenheten fungerar samarbetet bra med psykosmottagningen. Däremot fungerar samarbetet inte bra med allmänpsykiatrin, vilket enligt vuxenenheten bl.a. beror på att det inom psykiatrin finns en hög personalomsättning. Samarbetet har dessutom försämrats sedan de flyttade sin verksamhet till andra lokaler som inte längre ligger i anslutning till vuxenenhetens lokaler. Samarbetsproblemen med psykiatrin har tagits upp inom bl.a. den lokala samrådsgruppen men det har inte föranlett någon åtgärd.

Det finns en samverkan på individnivå med frivilligorganisationerna i enskilda ärenden genom att vissa insatser köps från dessa organisationer eller att personer på olika sätt hänvisas till dessa organisationer. Vuxenenheten träffar vid behov frivilligorganisationer och samarbetet beskrivs fungera bra även om det inte finns något mer organiserat samarbete.

Det finns skriftliga rutiner om samarbetet mellan enheten för ekonomiskt bistånd och vuxenenheten, där det bl.a. framgår hur ansvarsfördelningen ser ut och hur planering och uppföljning ska ske. Rutinerna är dock från 2008 och inte helt aktuella med hänsyn till den nu gällande organisationen. Det finns sedan januari 2011 en samverkansöverenskommelse mellan socialtjänstens samtliga enheter avseende gemensamma ärenden/personer med komplex problem-situation.

Samarbetet med enheten för ekonomiskt bistånd fungerar enligt vuxenenheten bra. Vuxenenheten får cirka 30 remisser per år. Ett problem är att personalomsättningen inom försörjningsstödet kan påverka kontinuiteten i ärendena.

Enligt enheten för ekonomiskt bistånd har samarbetet förbättrats med vuxenenheten, men det kvarstår ett visst missnöje med samarbetet på handläggarnivå. Det handlar om att engagemanget hos vissa handläggare inom vuxenenheten inte alltid upplevs som tillräckligt. Vidare så upplever vissa handläggarna inom enheten att det finns en passivitet hos handläggarna inom vuxenenheten i samband med trepartssamtalen. Frågan om att den enskilde måste vara motiverad till att ta emot insatser från vuxenenheten beskrivs utgöra ett problem som kan uppstå vid trepartssamtalen. Det har enligt uppgift förekommit trepartssamtal där handläggarna inom enheterna inte har haft ett gemensamt synsätt vid möte med den enskilde klienten. På chefsnivå fungerar samarbetet generellt sett bra men i vissa fall uppstår diskussioner om vem som ska stå för kostnaderna vid t.ex. insatser i form av akutboenden.

Det noteras i anslutning till granskningen att frågan om samarbetet har behandlats på ett möte mellan handläggarna inom både enheten för ekonomiskt bistånd och vuxenenheten. Enligt uppgift från förvaltningen kommer detta att följas upp.

2.3.2 Analys och bedömning

Revisionskontoret konstaterar att de granskade stadsdelsnämnderna har lokala samråd och aktuella samverkansöverenskommelser men att primärvården inte är med i någon av överenskommelserna. Det är viktigt att även primärvården ingår i de lokala överenskommelserna i enlighet med stadens policy om samverkan mellan kommunerna och landstinget i Stockholms län. Detsamma gäller också kriminalvården för Bromma stadsdelsnämnd.

Granskningen har visat att samarbetet med psykiatrin fungerar bra i Bromma stadsdelsnämnd. Däremot har granskningen visat att samarbetet med allmänpsykiatrin inte fungerar bra i Kungsholmens och Skärholmens stadsdelsnämnder.

Det är utifrån ett klientperspektiv viktigt att det finns en helhetssyn på individen, vilket många gånger förutsätter att det finns ett väl fungerande samarbete mellan berörda myndigheter. Detta för att undvika risken att enskilda ”hamnar mellan stolarna” och inte får det stöd eller hjälp de behöver. Myndigheterna har enligt förvaltningslagen en generell skyldighet att samverka och socialtjänsten ska enligt socialtjänstlagen aktivt verka för att samverkan kommer till stånd. Det är därför, enligt revisionskontoret, angeläget att Kungsholmens och Skärholmens stadsdelsnämnder utvecklar samarbetet med psykiatrin.

Revisionskontoret konstaterar att det inte finns någon organiserad samverkan med frivilligorganisationerna, samtidigt som det utifrån ett klientperspektiv, är viktigt att handläggare på stadsdelsnivå har en hög kunskap om frivilligorganisationerna. Revisionskontoret anser att de granskade stadsdelsnämnderna vid behov bör överväga att utveckla en mer organiserad samverkan med frivilligorganisationerna.

Granskningen har visat att det i Kungsholmens stadsdelsnämnd i huvudsak finns ett tillfredsställande internt samarbete mellan vuxenheten och försörjningsstödsenheten men att den kan utvecklas ytterligare. Det är t.ex. viktigt att nämnden säkerställer att den enskilde vid behov av stöd eller hjälp för missbruk kommer i kontakt med vuxenheten.

Granskningen har visat att det i Bromma stadsdelsnämnd i huvudsak finns ett tillfredsställande internt samarbete men att den kan utvecklas ytterligare. Det handlar t.ex. om att säkerställa att det sker en uppföljning av de gemensamma handlingsplanerna. Det är enligt revisionskontoret angeläget att nämnden upprättar en skriftlig rutin om samarbete mellan vuxenheten och försörjningsstödsenheten. Detta för att säkerställa att samverkan sker när det behövs så att personer inte riskerar att ”falla mellan stolarna.”

Granskningen har visat att det i Skärholmens stadsdelsnämnd finns vissa brister i det interna samarbetet mellan vuxnenheten och enheten för ekonomiskt bistånd. Det är angeläget att nämnden säkerställer att det finns ett väl fungerande samarbete mellan enheterna på handläggarnivå. Det får aldrig få stå och falla med en enskild tjänsteman att ett samarbete kommer till stånd i en situation där det är nödvändigt för att den enskilde ska få ett adekvat stöd. Nämnden bör även se över den dokumenterade rutinen mellan enheterna för att säkerställa att intentionerna i den nu gällande interna samverkansöverenskommelsen fungerar.

2.4 Fel och brister samt synpunkter och klagomål

Ledningssystemet ska säkerställa att det finns rutiner för hur fel och brister i verksamheten ska identifieras, dokumenteras, analyseras och åtgärdas samt hur vidtagna åtgärder ska följas upp. De erfarenheter som gjorts i samband med uppkomna fel och brister ska utgöra ett underlag för det systematiska kvalitetsarbetet.¹⁰

Ledningssystemet ska också säkerställa att det finns rutiner för att samla in och använda synpunkter och klagomål från enskilda, myndigheter och organisationer för att förebygga fel och brister samt utveckla verksamheten och identifiera nya eller ej tillgodosedda behov.¹¹

2.4.1 Iakttagelser

Kungsholmens stadsdelsnämnd

I Kungsholmens stadsdelsnämnd genomfördes under våren 2011 en kollegiegranskning.¹² Resultatet av granskningen har dock inte dokumenterats.

Det finns dokumenterade rutiner för hantering av synpunkter och klagomål. Det genomförs årligen en bemötandekät utifrån förvaltningens kvalitetskriterier. Revisionskontoret noterar att det av vuxnenhetens kvalitets- och ledningssystem tydligt framgår hur fel och brister ska hanteras i verksamheten. Detsamma gäller synpunkter och klagomål samt övriga uppföljningar på individnivå (t.ex. brukarenkäter).

Bromma stadsdelsnämnd

I Bromma stadsdelsnämnd genomförde förvaltningens verksamhetscontrollers under våren 2011 en kontroll av akter inom vuxnenheten. Resultatet av kontrollerna visade att det finns brister i handläggningen och dokumentationen. De konstaterade bristerna har följts upp under hösten genom en kollegiegranskning. Vuxnenheten har sedan tidigare infört så kallade ”dokumentations-

---

¹⁰ 4 kap. 3 § 1 st. SOSFS 2006:11

¹¹ 4 kap. 4 § 1 SOSFS 2006:11

¹² Modellen innebär att socialtjänstens personal granskar varandras utredningar utifrån en fastställd mall.

dagar”, då handläggarna avsatt en dag per månad för att enbart ägna sig åt dokumentation.

Det finns dokumenterade rutiner för hantering av synpunkter och klagomål. Det framhålls samtidigt att förvaltningen kan bli bättre på att dokumentera positiva synpunkter. Det har inte genomförts någon brukarenkät.

Skärholmens stadsdelsnämnd

I Skärholmens stadsdelsnämnd genomfördes i december 2010 en kontroll av arbetsbelastningen och dokumentationen vid vuxenenheten. Resultatet av kontrollerna påvisade brister i handläggningen och dokumentationen, som följts upp med stickprovskontroller.

Under hösten 2011 planerar vuxenenheten att genomföra ett analys- och metodutvecklingsarbete med fokus på utredningsförfarande, dokumentation samt uppföljning av insatser, där systematisering av ASI-användandet är en del.

Det finns dokumenterade rutiner för hantering av synpunkter och klagomål. Det har inte genomförts någon brukarenkät samtidigt som det framhålls att det finns behov av en sådan.

2.4.2 Analys och bedömning

Granskningen visar att stadsdelsnämnderna genomför kontroller av handläggningen och dokumentationen. Det är dock enligt revisionskontoret angeläget att Kungsholmens stadsdelsnämnd dokumenterar resultatet, vilket är en förutsättning för att resultatet ska kunna följas upp. Det är vidare angeläget att kontrollerna inom Bromma och Skärholmens stadsdelsnämnd fortgår mot bakgrund av de konstaterade bristerna.

De granskade stadsdelsnämnderna har dokumenterade rutiner för hantering av synpunkter och klagomål. Däremot är det enbart Kungsholmens stadsdelsnämnd som årligen genomför en brukarenkät. Revisionskontoret anser att stadsdelsnämnderna Bromma och Skärholmens bör överväga att genomföra brukarenkäter.

2.5 Uppföljning och utvärdering

Ett ledningssystem ska säkerställa att det systematiska kvalitetsarbetet omfattar metoder för uppföljning och utvärdering av verksamhetens planering, genomförande, resultat och utveckling.¹³ Det framgår vidare att uppföljning och utvärdering bl.a. bör göras utifrån hur väl verksamheten uppfyller lagstiftningens krav och de kommunala målen, hur väl verksamheten tillgodoser

¹³ 4 kap. 6 § 1 st. SOSFS 2006:11

enskildas och grupperns behov, samt hur den enskilde och andra intressenter uppfattar verksamhetens kvalitet.¹⁴

Revisionskontoret har granskat hur stadsdelsnämnderna följer upp sina missbruksverksamheter och hur socialnämnden följer upp stadens missbruksverksamhet.

2.5.1 Stadsdelsnämndernas uppföljning av missbruksverksamheten

I budget 2011 framgår att nämnderna med utgångspunkt från fullmäktiges inriktningsmål och mål för verksamhetsområdena ska fastställa verksamhets-specifika och uppföljningsbara mål för sina verksamhetsområden. Inom missbruksområdet har fullmäktige fastställt ett antal indikatorer. En sådan avser andelen utredningar där ASI-intervju ingår.¹⁵ Nämnderna ska fastställa årsmål och följa upp dem.

2.5.1.1 Iakttagelser

Kungsholmens stadsdelsnämnd

Kungsholmens stadsdelsnämnd har i verksamhetsplan 2011 fastställt ett nämndmål om att individer lever ett liv utan missbruk. För att följa upp målet finns det två nämndindikatorer med fokus på andelen personer som genomgår eller har genomgått en sammanhållen vårdkedja med ett förbättrat resultat.

Nämnden har ett årsmål om att 90 % av utredningarna ska genomföras med ASI. Vuxenheten bedömer att årsmålet kommer att nås. Nämnden har fastställt en kvalitetsgaranti för vuxenheten som bl.a. omfattar målgruppen vuxna med missbruksproblematik.

Bromma stadsdelsnämnd

Bromma stadsdelsnämnd har i verksamhetsplan 2011 fastställt tre nämndmål som delvis omfattar vuxna personer med missbruksproblematik. Det handlar om att barn, unga och vuxna som befinner sig i riskzonen förbättrar sina levnads-villkor, är delaktiga i beslutsprocessen och i insatsens utförande samt att styrning och uppföljning sker mot önskade effekter för målgrupperna. För att följa upp målen har nämnden indikatorer som bl.a. mäter individens delaktighet.

Nämnden har ett årsmål om att 85 % av utredningarna ska genomföras med ASI. Vuxenheten bedömer att årsmålet inte helt kommer att nås. Detta beror på att all personal tidigare under året inte har haft utbildning och därmed

---

¹⁴ 4 kap. 3 § 2 st. SOSFS 2006:11

¹⁵ ASI (Addiction Severity Index) är ett kartläggnings- och bedömningsinstrument som används för att utreda klientens hjälpbehov och som även kan användas för verksamhets- och kvalitets-utveckling

behörighet i ASI. Nämnden har fastställt en kvalitetsgaranti för vuxnenheten som bl. a. omfattar målgruppen vuxna med missbruksproblematik.

Skärholmens stadsdelsnämnd

Skärholmens stadsdelsnämnd har i verksamhetsplan 2011 fastställt ett nämndmål som delvis omfattar vuxna personer med missbruksproblematik. Det handlar om att nämnden arbetar aktivt för att nyrekryteringen till missbruk ska minska. Avsikten är att förhindra att barn, unga och vuxna utvecklar ett normbrytande beteende. För att följa upp målet har nämnden en indikator som mäter andelen unga som kommit på kallelse efter att ha påträffats alkohol- eller drogpåverkad.

Nämnden har ett årsmål om att 75 % av utredningarna ska genomföras med ASI. Vuxnenheten bedömer att årsmålet inte kommer att nås. Nämnden har inte fastställt någon kvalitetsgaranti som omfattar målgruppen vuxna med missbruksproblematik.

2.5.1.2 Analys och bedömning

Kungsholmens stadsdelsnämnd har ett nämndmål som tydligt omfattar målgruppen vuxna personer med missbruksproblematik och det finns indikatorer för att följa upp målet. Det noteras dock att indikatorerna inte är helt tydliga om vad de mäter. Det bör göras förtydliganden om vad nämndens indikatorer mäter.

Bromma stadsdelsnämnd har flera olika nämndmål som omfattar målgruppen vuxna personer med missbruksproblematik. Det finns indikatorer kopplade till målen. Det finns dock få indikatorer som på ett mer konkret sätt följer upp verksamheten för vuxna med missbruksproblematik. Nämnden bör utveckla uppföljningen genom att ta fram indikatorer som mer konkret berör målgruppen vuxna med missbruksproblematik.

Skärholmens stadsdelsnämnd har ett nämndmål som delvis omfattar vuxna personer med missbruksproblematik. Det finns en indikator kopplat till målet som dock enbart fokuserar på unga personer. Det är enligt revisionskontoret angeläget att det även finns mål för den målgrupp som är aktuell eller föremål för insatser på vuxnenheten.

2.5.2 Socialnämndens uppföljning av stadens missbruksverksamhet

Socialnämnden utarbetar riktlinjer för stadsdelsnämndernas missbruksverksamhet, stödjer dem genom bl.a. utbildningar och seminarier samt medverkar aktivt för att bl.a. implementera Socialstyrelsens nationella riktlinjer för beroende- och missbrukarvården. En annan viktig uppgift är att följa upp stadens missbruksverksamhet.

Anmälningar utgör en viktig signal för socialtjänsten att utreda vad som föranlett anmälan och vid behov agera. När t.ex. anmälningar eller ansökningar kommer in till stadsdelsnämnden registreras dessa i verksamhetssystemet Paraplyet som inkommande information. Genom att ta ut statistik från Paraplyet kan olika typer av signaler (t.ex. anmälningar och ansökningar) om att vuxna personer kan behöva stöd och hjälp för missbruksproblem följas upp.

2.5.2.1 lakttagelser

Socialnämnden genomför vartannat år i oktober en kartläggning av personer med missbruksproblem, 20 år och äldre, som är aktuella inom stadens socialtjänst denna månad. Syftet med kartläggningen är att redovisa statistik om personer med missbruksproblematik samt visa på tendenser och utveckling inom missbruksområdet.

Socialnämnden redovisar sedan år 2010 en rapport som ger en lägesbeskrivning av stadens socialtjänst, där bl.a. missbruksområdet ingår. I rapporten redovisas uppgifter om bl.a. antalet LVM-anmälningar och inskrivningar i LVM-vård, familjevård och boenden.

I socialnämndens rapport framgår att det enligt stadens journalföringssystem inkom 348 LVM-anmälningar till socialtjänsten år 2010.¹⁶ Dessa uppgifter är hämtade från registrerad inkommande information i Paraplyet.

2.5.2.2 Analys och bedömning

Revisionskontorets granskning visar att stadsdelsnämnderna till skillnad från socialnämnden inte använder sig av inkommande information för att följa upp t.ex. anmälningar. Istället används olika typer av manuella system för att ta fram statistik.

Granskning visar vidare att stadsdelsnämnderna inte gör någon registrering i inkommande information om personen redan är aktuell. Detta gäller dock inte enbart för LVM-anmälningar utan även för andra typer av inkommande informationer såsom t.ex. LOB-anmälningar och ansökningar.

För att verifiera tillförlitligheten i stadens LVM-statistik har revisionskontoret jämfört antalet registrerade anmälningar i Paraplyet med de uppgifter som de granskade nämnderna redovisat i sina årsredovisningar 2010.

---

¹⁶ Socialnämnden, maj 2011. Rapport 2010 beskrivning av socialtjänsten i Stockholms stad, sid 37

Granskningen av LVM-anmälningarna visar följande för år 2010:

	Paraplyet år 2010	Årsredovisning 2010	Differens
Bromma	12	45	33
Kungsholmen	10	26	16
Skärholmen	7	10	3
Summa	29	81	52

Sammanställningen visar att det finns stora avvikelser mellan antalet registrerade LVM-anmälningar i Paraplyet och det faktiska antalet. Revisionskontoret konstaterar även att det finns motsvarande differenser mellan registrerade LOB-anmälningar och det faktiska antalet som t.ex. redovisas i stadsdelnämndernas årsredovisningar.

Revisionskontoret har inte granskat hur övriga stadsdelsnämnder registrerar inkommande informationer, varför det inte med säkerhet går att bedöma i vilken omfattning den felaktiga registreringen påverkar stadens statistik. Enligt uppgift från socialförvaltningen har det emellertid vid ett nätverksmöte med enhetscheferna inom vuxenheterna framkommit att detta utgör ett generellt problem för alla stadsdelsnämnder. Enligt revisionskontorets bedömning är det faktiska antalet LVM-anmälningar sannolikt väsentligt högre än vad som redovisas i socialnämndens årliga rapport.

Revisionskontoret bedömer att de granskade stadsdelsnämnderna bör se över sina rutiner för registreringen av inkommande informationer, så att det sker på ett korrekt sätt i enlighet med de centrala anvisningar som finns för Paraplysystemet. En korrekt registrering är en förutsättning för att nämnden ska kunna ta ut statistik från Paraplyet och följa upp olika typer av signaler (t.ex. anmälningar och ansökningar) om att vuxna personer kan behöva stöd och hjälp för missbruksproblem.

Anmälningarna utgör en viktig signal för socialtjänsten att utreda vad som föranlett anmälan och vid behov agera. Det är utifrån ett stadsövergripande perspektiv viktigt att statistiken om anmälningarna är så korrekt som möjligt. Socialnämnden bör därför säkerställa att stadens statistik är korrekt och att rutinerna för registrering av inkommande information tydliggörs.

3 Sammanfattande slutsatser och bedömning

Ett ledningssystem för kvalitet är en viktig del för att säkerställa att det finns system och rutiner för att hantera signaler om att personer kan behöva stöd och hjälp för missbruksproblematik samt att det finns en ändamålsenlig styrning, uppföljning och kontroll av de insatser som ges.

Granskningen visar att Kungsholmens stadsdelsnämnd har fastställt ett ledningssystem för kvalitet inom individ- och familjeomsorg. Bromma och Skärholmens stadsdelsnämnder har inte fastställt ett ledningssystem för kvalitet inom individ- och familjeomsorg.

Revisionskontorets samlade bedömning är att stadsdelsnämnderna inte har helt ändamålsenliga system och rutiner för att hantera signaler om att vuxna personer kan behöva stöd och hjälp för missbruksproblematik samt styrning, uppföljning och kontroll av de insatser som ges.

Kungsholmens stadsdelsnämnd

Revisionskontoret bedömer att det i huvudsak finns ändamålsenliga system och rutiner för att hantera signaler om att personer kan behöva stöd och hjälp för missbruksproblematik samt styrning, uppföljning och kontroll av de insatser som ges. Det är dock angeläget att nämnden utvecklar samarbetet med psykiatrin. Nämnden bör även utveckla det interna samarbetet med försörjningsstödet.

Utifrån genomförd granskning rekommenderar revisionskontoret att nämnden:

- Tar fram en samverkansöverenskommelse där även primärvården ingår.
- Utvecklar samarbetet med psykiatrin.
- Säkerställer att klienter inom försörjningsstödet som är i behov av stöd eller hjälp för missbruk kommer i kontakt med vuxnenheten.
- Ser över rutinerna för registrering av inkommande information i Paraplyet.

Bromma stadsdelsnämnd

Revisionskontoret bedömer att det delvis finns ändamålsenliga system och rutiner för att hantera signaler om att personer kan behöva stöd och hjälp för missbruksproblematik samt styrning, uppföljning och kontroll av de insatser som ges. Nämnden bör upprätta ett ledningssystem för kvalitet som omfattar individ- och familjeomsorgen samt utveckla det interna samarbetet med försörjningsstödet.

Utifrån genomförd granskning rekommenderar revisionskontoret att nämnden:

- Tar fram ett ledningssystem för kvalitet inom individ- och familjeomsorg.
- Ser över de dokumenterade rutiner för registrering av inkommande information i Paraplyet samt upprättar en dokumenterad rutin för hur barnperspektivet ska beaktas i handläggningen.
- Tar fram en samverkansöverenskommelse där även primärvården och kriminalvården ingår.
- Upprättar en skriftlig rutin för samarbetet mellan vuxenenheten och försörjningsstöd samt säkerställer att det sker en uppföljning av de gemensamma handlingsplanerna.
- Utvecklar uppföljningen genom att ta fram indikatorer som mer konkret berör målgruppen med missbruksproblematik.

Skärholmens stadsdelsnämnd

Revisionskontoret bedömer att det inte finns helt tillfredsställande system och rutiner för att hantera signaler om att personer kan behöva stöd och hjälp för missbruksproblematik samt styrning, uppföljning och kontroll av de insatser som ges. Nämnden bör upprätta ett ledningssystem för kvalitet som omfattar individ- och familjeomsorgen. Det är angeläget att nämnden utvecklar samarbetet med psykiatrin och säkerställer att det finns ett fungerande internt samarbete med enheten för ekonomiskt bistånd på handläggarnivå. Det är även angeläget att det tas fram mål för den målgrupp som är aktuell eller föremål för insatser på vuxenenheten.

Utifrån genomförd granskning rekommenderar revisionskontoret att nämnden:

- Tar fram ett ledningssystem för kvalitet inom individ- och familjeomsorg.
- Tar fram dokumenterade rutiner för handläggningen av ansökningar/-anmälningar om missbruk, förhandsbedömningar samt att det upprättas en dokumenterad rutin för hur barnperspektivet ska beaktas i handläggningen.
- Tar fram en samverkansöverenskommelse där även primärvården och kriminalvården ingår.
- Utvecklar samarbetet med psykiatrin.
- Säkerställer att det finns ett fungerande samarbete mellan handläggarna på vuxenenheten och enheten för ekonomiskt bistånd samt ser över den dokumenterade rutinen mellan vuxenenheten och enheten för ekonomiskt bistånd för att säkerställa att intentionerna i den interna samverkansöverenskommelsen fungerar.

- Tar fram mål för den målgrupp som är aktuell eller föremål för insatser på vuxenheten.
- Ser över rutinerna för registrering av inkommande information i Paraplyet.

Socialnämnden

Revisionskontoret bedömer att stadens statistik av LVM-anmälningar inte är helt tillförlitlig. Utifrån genomförd granskning rekommenderar revisionskontoret att socialnämnden säkerställer att stadens statistik är korrekt och att rutinerna för registrering av inkommande information i Paraplyet tydliggörs.

Maria Lindgren Persson
Samordnare

Thomas Bonell
Projektledare

Bilaga 1. Riktlinjer och styrande dokument

Socialtjänstlagen (2001:453)

SOSFS 2006:5 om dokumentation vid handläggning av ärenden och genomförande av insatser enligt SoL, LVU, LVM och LSS

SOSFS 2006:11 om ledningssystem för kvalitet i verksamhet enligt SoL, LVU, LVM och LSS

God kvalitet i socialtjänsten – om ledningssystem för kvalitet i verksamhet enligt SoL, LVU, LVM och LSS, Socialstyrelsen 2010

Socialstyrelsens nationella riktlinjer för missbruks- och beroendevård, 2007

Riktlinjer för insatser till vuxna missbrukare, antagna av kommunstyrelsen 2002-11-13 och uppdaterade 2005-06-22

STAN-programmet 2009-2012. Stockholms Tobaks-, Alkohol- och Narkotikapolitiska program. Antagen av fullmäktige 2010-11-08

Policy för att förebygga och behandla missbruk och beroende. Samverkan mellan kommunerna och landstinget i Stockholms län. Antagen av fullmäktige 2009-03-30

Budget och verksamhetsplan 2011 Stockholms stad

Beskrivning av rapporter samt hjälp med kvalitetssäkring av inrapporterad information, 2010-02-23.

LVM, ”Lathund” för registrering i Paraplysystemet, socialförvaltningen, 2010-03-01

Bilaga 2. Intervjuade befattningshavare

Bromma stadsdelsnämnd

Enhetschef, vuxenenheten
Gruppchef, vuxenenheten
Enhetschef, enheten för arbete och försörjning

Kungsholmens stadsdelsnämnd

Enhetschef, vuxenenheten
Socialsekreterare, vuxenenheten
Enhetschef, försörjningsstödsenheten (Östermalms stadsdelsförvaltning)
Bitr. enhetschef, försörjningsstödsenheten (Östermalms stadsdelsförvaltning)

Skärholmens stadsdelsnämnd

Enhetschef, vuxenenheten
Biträdande enhetschef, vuxenenheten
Enhetschef, mottagningsenheten
Enhetschef, enheten för ekonomiskt bistånd
Bitr. enhetschef, enheten för ekonomiskt bistånd

Socialnämnden

Strateg (missbruk), avdelningen för stadsövergripande sociala frågor

